

стояла мирно и е ходила някъде да се чука, тя няма право да вземе, тя няма да вземе нищо, ни деца, ни нищо. Взема си палтото, да заминава, да си гледа работата. Значи тя не е мислила за децата си, а е гледала себе си. Виж колко правилно разсъждавам.... А по циганския, нашия регламент, децата са дават на бащата, защото един баща може да командва една жена, да му гледа децата, пък една жена не може да командва мъжа да ѝ гледа децата.... Когато вземеш дъщеря му, ако не я вземе твоя син – други ша я вземи. Те та защитават хората. Ако е в обратната посока – ако вземеш снаха му, да откраднеш както е женена, тогава много лошо. Почват побоища, съдилища. Той няма право да вземе снаха ти...” (м., 55 г., кардараши, Стара Загора) (цит. по Конович, Ненов 2009: 170).

Най-тежкото от характерните наказания според обичайното право, които мешерето налага и до днес, е отлъчване от рода. Когато се регулират споровете при покупка и продажба на момичета за женитба, при изневяра или развод най-честата санкция е връщане на платените суми и глоба, която се движи от стотици хиляди левове до килограми злато. Решенията на съда се съобщават пред всички и се насочват към засилване на възпитателния ефект, към коригиране поведението на нарушителите като се запази достойнството им.

В някои случаи от услугите на мешерето се възползват и други цигански/ ромски групи. „Значи в Кардам, Попово, Ковачевица, те са други цигани, по-низши цигани и като стане нужда нещо пак нас викат, наште цигани, мешерето. И си плащат, щото преди да кажем условието, какво ще стане, трябва да кажем хонорара, да си платят. Щото на нас се заплаща. Хонорарът ни е по 200, по 300 лв. Ако е някоя голяма сума – стотина хиляди лева, тогава се работи на процент – 5%, 2%. А за снаха друга работа – двеста лева, колкото да не губим бензина. Пък ако е нещо малко – между тях. Разбират се между тях” (м., 55 г., кардараши, Стара Загора) (цит. по Конович, Ненов 2009: 169).

В групата на тракийските калайджии продължава да действа регулативен орган наречен *сватос*. Свиква се при възникване на брачен или икономически конфликт между отделни фамилии. Той не е с постоянен състав, формира се от авторитетни мъже от двата засегнати рода. Различава се от мешерето на кардарашите, че докато при тях всяка субгрупа има свое мешере, то тук се включват само засегнатите родове. Двата потестарни органа си приличат по това, че в тях участват само уважавани, почитани мъже (Марушиакова, Попов 2007-в: 333).

При разтрогване на брак с договорките на сватоса се уреждат паричните взаимоотношения. Калайджиите казват “Хайде да се съберем, да се разберем”. Когато жената е напуснала мъжа си, събират се в дома на свата (бащата на момичето). От страна на момчето отиват най-близките – баща, братя, чичовци. От страна на момичето – по-далечни роднини, за да не са пристрастни при решаване на въпроса. Търси се и се намира компромисно решение по въпроса с „баба хакъ” – колко и как